

ÇOCUK SUÇLULUĞU, NEVİ, SEBEP VE SAİKLERİ [1]

Doç. Sulhi DÖNMEZER

İst. Ü. H. F. Ceza H. Doçenti

İstatistik Umum Müdürlüğü tarafından neşredilmekte olan mahkûmlar istatistiği adlı eserdeki rakamlara nazaran memleketimizde suç işlediğinden dolayı mahkûm olan şahısların adedi seneden seneye artmaktadır. Filhakika 1935 senesinden 1941 senesine kadar ağır, asliye ve sulh ceza mahkemelerince mahkûm edilmiş olan şahısların yekûn rakamları şu şekildedir:

1935	53583
1936	79383
1937	85016
1938	81142
1939	94057
1940	96566
1941	92276

Görülüyorki mutlak adetler nazarı itibara alınacak olursa 1935 senesinden 1941 senesine kadar geçen yedi sene zarfında umumi suçluluk aşağı yukarı iki misline yakın bir nispette artmıştır. Malûmdurki bir memlekette, umumi surette, suçluluğun artıp artmadığını tesbit mevzuunda müracaat olunan metot umumi suçluluk miktarını memleketin mesuliyeti cezaiye çağında bulunan umum nüfusuna nispet eylemek ve bu suretle elde edilecek yüz bin şahsa ne kadar mahkûmun isabet eylediğini tesbit etmektedir. Bu suretle hareket eder de mezkûr metodu 1935 ve 1939 seneleri umumi suçluluk miktarlarına tatbik ile suçlulukta bir artma mevcut bulunup bulunmadığını araştırarak olursak: 1935 tarihli nüfus sayımı neticelerine nazaran Ceza Kanunumuza göre mesuliyeti cezaiye çağında bulunmayan şahıslar nüfusunun vasati bir hesapla 5705000 olduğunu yani umum nüfusun %35,3 teşkil eylemekte bulunduğunu görürüz. Şu hale nazaran 1935 senesinde nüfusumuzda mesuliyeti cezaiye çağında bulunan yüz bin şahsa 612,7 mahkûm düşmektedir. Nüfus terekübünün değişmediğini yani cezai mesuliyet çağında bulunmayan şahısların umum nüfusa olan nispetlerinin % 35 olarak sabit kaldığını farz

[1] 25/2/943 tarihinde S. B. O. da verilen konferans.

edersek, 1935 ve 1940 nüfus sayımı verimlerine ve Hatay nüfusunun iltihakı da nazara alınmak suretiyle yapılacak interpolation hesaplarına nazaran bu miktar 1939 senesinde yüz bin şahsa 834,8, 1940 senesinde 831 mahkûm isabet edecek surette artmaktadır. Demek oluyorki nüfus artımı da nazara alınmakla beraber memleketimizde 5—6 sene zarfında işlenen suçlar hayli artmış bulunmaktadır.

Acaba bu umumi suçluluk vaziyeti içinde küçük suçluluğuna düşen hisse ve nispetler nelerden ibarettir? Bugün memleketimizde bir çocuksuçluluğu meselesi var mıdır? İşte konferansımızda tetkikına çalışacağımız mesele budur.

Ceza Kanunumuzun mevkii meriyete vaz'ına müteallik kanunun 8 inci maddesinin son fıkrasında «Ceza Kanununun 21 inci maddesinde yazılı *küçük* tâbiri 18 yaşını doldurmıyan erkek çocuklara masruftur...» denilmiştir; bu hüküm başka bir maksada masruf olarak sevk edilmiş bulunmakla beraber, bundan kanun vazımızın 18 yaşından ufak olanları küçük olarak telâkki eylediği anlaşılabilir. Bununla beraber Ceza Kanunumuz 56 inci maddesinde diğer memleketler mevzuatından farklı olarak muhaffef cezai mesuliyet esasını 21 yaşına kadar temdit eylemiş bulunduğundan memleketimizde küçük suçluluğu meselesini 21 yaşından ufak olan bütün şahısların suçluluğunu ihtiva eder surette tetkik eylemenin daha muvafık olacağını zannediyoruz.

Kanaatimizce bugün memleketimizde heyeti umumiyesi ve kendisine teferru eden bütün unsurlarıyla ele alınması icabeden bir küçük suçluluğu, mütekaddim izahatımızdan anlaşılacağı veçhile, 21 yaşından ufak şahıslara ait bir suçluluk meselesi vardır. Çünkü:

1) Adet: memleketimizde, aynen umumi suçluluk miktarında olduğu gibi, 21 yaşından ufak suçlulara ait olan mutlak mahkûmiyet rakamları da - umumi suçluluğa olan nispetler aşağı yukarı sabit kalmakla beraber - artmaktadır.

2) Ceza hukuku ilminin ve beynelmilel ceza hukuku kongre ve konferanslarının takriben kırk senedenberi küçük suçluların muhakemelerine bakacak hususi merciler ve küçükler hakkında tatbik olunacak istisnai usullere müteallik olmak üzere ortaya koyduğu yenilik ve esaslar - bir iki istisnai hükümden sarfınazar edilecek olursa - memleketimizde tatbik olunmamaktadır.

3) Ankara'daki islâh evi müstesna, küçük suçlulara hükmolunan hürriyeti bağlayıcı cezaların çektirilmesi için Ceza Kanunumuzun bahseylediği islâh evleri memleketimizde mevcut değildir.

4) Bu sebepten dolayı, küçük suçlular, şehir hapishanelerinde - küçük suçluların büyüklerle bir arada bulunmasının mümkün merteye önüne geçilmiye çalışılmakla beraber büyük suçluların kötü tesirlerine mâruz ve ahlâki, maddi ve sıhhi bakımlardan çok kötü vaziyette bulunmaktadırlar.

5) Nihayet tatbikatta, fiilî işlediği zaman 11 yaşını bitirmiş olup da, 15 yaşını doldurmamış olanlar hakkında hükmedilmiş olan şahsi hürriyeti bağlayıcı cezaların, Ceza Kanunumuzun 54 üncü maddesinin son fıkrasında «para cezasından çevrilmiş olsa dahi eğer suçlu cezanın çektirilmesine başlandığı zaman 18 yaşını bitirmemiş ise bir islâhhanede çektirileceği beyan olunduğundan ve yukarda söylediğimiz veçhile memleketimizde bu nevi islâh evleri mevcut bulunmadığından, bu çağlarda bulunan küçüklerin cezalarının infazı 18 yaşını ikmalleri tarihine tâlik olunmaktadır.

Biz konferansımızda, memletimize ait hususiyetleriyle, sadece sırf kriminolojik bakımdan çocuk suçluluğu meselesinin adedi cephesine ve buna müteferri meselelerle çocuk suçluluğunun sebep ve sâiklerine, elimizdeki istatistiklere ve şahsen yapmış bulunduğumuz anketlere müsteniden, temas etmeye çalışacağız.

Muhtelif memleketler suçluluk istatistiklerinin tetkiki ötedenberi suçluluk miktarlarıyla insan vücudunun cismî ve bunun neticesi olarak fikrî tekâmülü, daha açık tâbirle, yaş ile suçluluk arasında bir münasebetin mevcut bulunduğunu göstermiştir. Bir müellifin dediği gibi suçluluğun gelişmesi vücudun tekâmülüne bağlı olarak gözükmekte ve vücut kuvvetlerinin tam gelişmesini sağladığı çağda âzami haddine vâsıl olarak çoğalmakta ve yaş ile uzviyetin yavaş yavaş eskiyerek vücut kuvvetlerinin azalması, tükenmesi ile muvazi olarak da, azalmaktadır. Bizde en ziyade mahkûm veren yaş gurupları 22—29 yaşları arasında bulunanlardır.

Memleketimizde 21 yaşından ufak olanlara müteallik mahkûmiyet rakamları 1935 senesinden 1941 senesine kadar şu suretle tevezzu eylemektedir:

1935	10107
1936	13008
1937	13375
1938	13120
1939	14775
1940	16727
1941	19156

Görülüyorki umumi rakamlar itibariyle 21 yaşından ufak olanlara müteallik suçluluk miktarı gittikçe artan bir seyir takibeylemektedir. Esasen küçük suçluluğunun artışı aşağı yukarı elli altmış senedenberi bütün avrupa memleketlerinde müttefikane şikâyet olunan bir hâdise teşkil etmektedir; bilhassa Fransada çocuk suçluluğunun artışından kuvvetle şikâyet olunmuştur. Tetkik eylediğimiz eser ve monografilerde avrupanın muhtelif memleketlerine ait olmak üzere birçok rakamlar, istatistikler mevcut bulunmaktadır. Zaten suçluluğa müteallik istatistiklerin, nadir olmakla beraber, bunlardan mukayeseli olanlarının neşri XIX uncu asırda başlamış ve büyük harbden sonra suçluluk hemen hemen bütün avrupa memleketlerinde artmış bulunduğundan, suçluluğun muhtelif âmillerini tetkik eden mukayeseli istatistiklere müteallik araştırmalar bu tarihten sonra yeni bir hız almıştır. Bununla beraber bu istatistiklerin tertibindeki noktai nazar ve gayeler başka başka olduğu için memleketimizdeki küçük suçluluğunda mevcut vaziyeti avrupa memleketlerindeki çocuk suçluluğuna müteallik rakamlarla mukayese edebilmek, imkânsız değilse bile, çok zordur.

Biz, elimizde daha evvelki devrelere müteallik rakamlar mevcut bulunmadığından, küçük suçluluğunun inkişafını 1935 senesinden 1941 senesine kadar olan devre zarfında mütalâa edeceğiz: yukarda küçük suçluluğuna müteallik rakamların 1935 den 1941 e kadar olan yedi sene zarfında mütemadiyen artmakta bulunduğunu söylemiştik. Bununla beraber bu mutlak rakamlar bizi aldatmamalı. Filhakika 1940 ve 1941 seneleri müstesna 1935 senesinden 1939 sensine kadar olan küçük suçluluğunun umumi suçluluk rakamına nispeti aşağı yukarı sabit kalmakta, ancak 1940 ve 1941 seneleri zarfında oldukça mühim bir artış müşahede edilmektedir. Filhakika 21 yaşından ufak olan mahkûmların umumi suçluluk miktarına nispetleri şöyledir:

1935	% 18
1936	% 16
1937	% 15
1938	% 16
1939	% 15
1940	% 17
1941	% 20,7

Yedi senelik umumi vasatiyi ele alacak olursak umumi vasati nispet % 17 olmaktadır. Görülüyorki 1939 senesine kadar aşağı yukarı aynı kalan nispetler 1940 ve 1941 senelerinden itibaren tezayüde başlamakta-

dır. 1940 ve 1941 senelerindeki bu artışın harb dolayısıyla ve ârızı olarak vukua geldiği tahmin olunabilir. Filhakika harbin suçluluk üzerindeki tesirlerini mütalâa eden cezacılar bu tesirlerin - meselâ büyük harpde müşahede edildiği üzere - bitaraf kalmış olan Devletlerde de muharip taraflar memleketlerindeki aynısı olduğunu tesbit eylemişlerdir. Cezacılar suçluluk üzerindeki tesirleri bakımından harb devresini ikiye ayırmaktadırlar: 1) harbin ilk devresine ait suçluluk; bu devre zarfında umumi suçluluğun azaldığı müşahede edilmektedir. 2) Harbin ikinci ve son devresi ve harb sonrası, bu devre içinde ise suçluluk geniş miktarda olmak üzere artar. Harbin bilhassa kadın ve çocuk suçluluğu üzerinde bunların miktarını artırıcı mühim tesirleri mevcuttur. Bu itibarla küçük suçluluğunun 1940 ve 1941 senelerinde memleketimizdeki artımını harbin tesirlerine atfedebilmek mümkündür. Bundan başka 1940 ve 1941 senelerinde 21 yaşından ufak küçüklere ait suçluluğun, umumi suçluluğa olan nispetinin artışında, umumi suçluluk miktarının istatistiklerde hakikatte olduğundan daha az gözükmemesinin tesiri de olabilir. Çünkü harb dolayısıyla birçok vatandaşlar silâh altına alınmış ve askerî mahkemelerin salâhiyetleri çok genişlemiştir. Halbuki bu mahkemeler tarafından bakılan işler ve verilen mahkûmiyet hükümleri istatistiklerde gözükmemektedir.

Bütün bunlara rağmen itiraf etmek lâzım gelirken 21 yaşından ufak küçüklerin suçluluğuna mütaallik olmak üzere arz eylediğimiz rakam ve nispetler yüksektir. Ve bilhassa bu rakam ve nispetlerin, son senelerde, hem de süratli olarak yükselmekte bulunması bu mevzu üzerine kuvvetli bir alâkanın çekilmesini icabettiren bir hâdise olarak kendini ortaya koymaktadır. Hele, alelûmum bütün dünya istatistiklerinde küçük suçluluğuna mütaallik olmak üzere mevcut bulunan rakamların, muhtelif sebeplerle, hakikatte olduğundan daha aşağı olarak gözüktüğünü de ilâve edecek olursak meselenin ehemmiyeti bir kat daha artar.

Eğer içtimai bir hâdiseye karşı cephe almak, onun kötü mevcudiyetine son vermek yahut çok kötü olan tesirlerini ortadan kaldırmak istiyorsak, her şeyden önce onu bütün hususiyetleriyle tanımamız, bilmemiz lâzım gelir. Şu hale göre küçük suçluluğunun memleketimizdeki inkişafını maddi bakımdan da mütalâa eylemek lâzım gelmektedir. Buna nazaran aşağıdaki üç suale birer cevap vermemiz icabediyor:

1) Memleketimizde küçükler tarafından ekseriya işlenen suçlar hangileridir?

2) Küçük suçlular tarafından işlenen fiillerin umumi sebep ve sâikleri nelerden ibarettir?

3) Küçük suçluluğunun işlenişi bakımından hususiyetleri nelerdir?

Vaz'etmiş bulunduğumuz bu üç suale verilecek cevaplar üzerinde katî ve tatmin eder neticelere varılabilmesi için memleketin muhtelif kısımlarında bulunan hapisanelerde ciddî ve etraflı anketler yapmak zarureti vardır; Fransız cezacılarının da daima beyan ettikleri gibi çocuk suçluluğu mevzuunda umumi istatistik çalışmaları dahi tatmin eder neticelere götürmez. İşte biz de bu mülâhazaları nazarı itibara alarak ve avrupada yapılmış olan anketleri ele almak suretiyle bunlara nazaran elde olunmuş neticeleri Türkiyeye tatbika çalışmanın çok yanıtıcı bir yol olacağını da teemmül ederek, geçen sömestir tatili zarfında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinin Ceza hukuku doktora ve lisans seminerleri talebesinin iştirakiyle Üsküdar ve İstanbul hapisanelerinde mevcut, 21 yaşından ufak suçlulardan 124 tanesini taramak suretiyle bir anket yaptık.

Anket fişlerimiz 33 - beher sual içindeki tâli sualler de ithal edilecek olursa - 49 suali ihtiva eylemekte idi. Taramış bulunduğumuz 124 suç işlemiş çocuktan 58 i hakkında verilen hükümler katiyet kesbetmiş ve 30 unun mahkûmiyeti henüz katiyet kesbetmemiş ve nihayet 36 sı da mevkuf bulunuyordu.

İşte biraz önce vaz'eylemiş bulunduğumuz meselelere, ufak anketimizden ve bir müddet evvel İmralı yeni ceza evinde yaptığımız tetkiklerden mütehassıl neticeleri, avrupada bu mevzuda yapılmış olan anket neticeleriyle kâh telif ve kâh mukayese ederek cevap vermeye çalışacağız. Yaptığımız anket İstanbulla münhasır kaldığından, neticelerimizin de daha ziyade İstanbul küçük suçluluğunun hususiyetlerine mütedair bulunacağı tabîdir.

I

Tetkiklerimiz sonunda küçük suçlular tarafından bilhassa ika edilmekte bulunan dört zümre suça tesadüf etmiş bulunuyoruz: 1) hırsızlık, 2) adam öldürme ve cerh şeklinde müessir fiil, 3) ırza tecavüz ve tasaddi, 4) uyuşturucu maddeler ticareti ve kullanılması.

1) *Hırsızlık*: Muhtelif tarihlerde ve muhtelif memleketlerde küçük suçluluğu üzerinde yapılmış bulunan anketler hırsızlık suçunun, küçükler tarafından işlenen suçların başında geldiğini tesbite imkân vermektedir. Bizim memleketimizde, İstatistik Umum Müdürlüğü tarafından

neşrolunan markûmlar istatistiğinde, küçük suçluların işledikleri suçlar bakımından tasnifi yapılmamıştır. Bu itibarla bu mevzuda katî bir şey söyleyebilmek imkânı yoktur. Bununla beraber bizim yaptığımız ankete nazaran da küçükler tarafından ika olunan suçlardan başta geleni ekseriya basit ve nâdiren mevkuf olan şekilleriyle, hırsızlıktır. Filhakika tetkik eylediğimiz suçlulardan % 72,5 buçuğu hırsızlıktan dolayı mahkûm edilmiş bulunmaktadır. Ancak söylemek lâzım gelirki İstanbul kalabalık nüfuslu büyük bir iş merkezi ve liman şehri olduğuna ve hırsızlık suçu da daha ziyade büyük şehir suçlarından bulunduğu nazaran, Anadolu ve Rumelinin diğer vilâyetlerinde suç işliyerek mahkûm olmuş bulunan küçüklerden hırsızlıktan dolayı mahkûm edilenlerin bu kadar büyük bir nispet işgal etmemesi mümkündür. Bununla beraber memleketimizde de hırsızlık suçunun, küçük suçluluğunda, başta gelen mevkii işgal eylediğine şüphe yoktur. Anketimize nazaran küçük suçlardan bilhassa 17—18 yaşlarında bulunanlardan hırsızlık kesif bir vaziyet arz etmektedir.

Küçük yaşlarda mala karşı işlenen suçların ve bilhassa hırsızlık suçunun işlenmesindeki âmilin, hassaten 17 ve 18 yaşlarında çok şedit mahiyetteki, ihtiraslar olduğu ve teskinleri de o nispette kolay olan bu ihtirasların hırsızlık yoluyla tatminine gidildiği söylenilmektedir. Memleketimizde bu hususta bilhassa, yalnızlık, kimsesizlik ve himayesizliğin, sefaletin müessir olduğunu müşahede ettik. Bizi böyle bir hükme sevk eden müşahede hırsızlık suçunun işleniş şekilleri olduğu kadar çalınan şeylerin kıymetinin de azlığıdır. Şöyleki, tetkik eylediğimiz mahkeme ilâmlarının hemen % 95 şinde mahkemelerce, çalınan şeyin kıymeti hafif yahut pek hafif telâkki olunarak, Ceza Kanunumuzun 522 nci maddesine müsteniden cezanın mühim miktarlarda indirildiğine şahit olduk. Çalınan şeylerin kıymetlerinin çok hafif olması, bu hırsızlık fiillerinin zevk ve sefa ihtiyacından daha ziyade ihtiyaç saikasıyla işlendiğini ifade edebilir. İstidraten şunu da arz edelimki 522 nci maddenin mahkemelerimizce tatbiki dolayısıyla çok enteresan bir müşahedede daha bulunmak imkânını kazandık: mahkemelerimizin 522 nci maddeyi çok elastiki ve geniş bir suretet tatbik ederek bunu adli şahsileştirmenin bir vasıtası haline soktuklarını görüyoruz. Şöyleki; failin mükerrir olmaması, ahlâki gidiş ve temayülleri, sosyal vaziyeti bakımlarından ahlâki redaeti olmadığını yahut ahlâki redaetinin geniş olmadığını, mahkeme tesbit edince, çalınan şeyin kıymeti hafif olmasa bile bunu hafif imiş gibi kabul ederek verilecek cezayı indirmektedir.

Bundan başka küçükler tarafından hırsızlık suçunun ekseriya basit olan şekilleri ika edilmektedir. Bazı hallerde çalınan şeyler satılmıyarak sırf şahsi ihtiyaçlar için kullanılmaktadır. Fakat bir kere ihtiyacın sevkiyle birinci hırsızlık yapıldıktan sonra, hele hapisane ve tevkifhaneye girilince, bu işe alışılmakta, küçük artık bir itiyati ve profesyonel hırsız vaziyetine girmektedir.

Fransada, küçük hırsızlar tarafından oldukça bol surette tatbik edilen, ufak çeteler halinde küçük dükkân kepenklerini, ufak kasaları kırarak yapılan hırsızlık şekilleri bizde yoktur. Yankesicilik suretiyle hırsızlık da pek bol olarak işlenmiyor; yaşları 13—14 arasında olan bir iki yankesiciye İstanbul hapisanesinde tesadüf edebildik. Tetkik ettiğimiz hırsızlık vakaları arasında cebir ve şiddetle yani kapı, cam, çerçeve kırarak, duvar delerek yapılanına tesadüf etmedik. Bütün bunlar bizim küçük hırsızlarımızın ahlâki redaetlerinin pek de fazla olmadığını gösteren iyi alâmetlerdir. Ancak hemen şunu ilâve edelimki, gerek mevkuf ve gerekse mahkûm sıfatıyla ceza evlerinde bulunan bu küçük hırsızların hemen % 50 si yakalandıkları zaman daha önceden müteaddit defalar hırsızlık fiilini ika eylemiş bulduklarını bizlere gizlice söylediler. Hele 14 yaşında küçük bir hırsız, her zaman arkadaşlarıyla bir arada bulunmak için ve üvey babasından elâman diyerek evden kaçtıktan sonra bir bir buçuk sene zarfında sırf hırsızlık yaparak geçirdiğini itiraf eyledi.

Küçük suçluların mala karşı işlenen cürümlerden emniyeti sui istimal ve bilhassa dolandırıcılık gibi oldukça geniş bir maharet ve zekâyı icabettiren ve yağma gibi maddi kuvvet ve kudreti lüzumlu kılan suçları ika etmediklerini görüyoruz.

2) Memleketimizde, diğer avrupa memleketlerinden oldukça fazla olarak, küçük suçluların adam öldürme ve yaralama şeklinde müessir fiil suçlarını ika eylediklerine tesadüf ediyoruz. Bizim yaptığımız ankete nazaran tetkik ettiğimiz suçlulardan % 6,4 dü adam öldürmeden dolayı ceza evinde bulunmakta idi. Bu nispet adam öldürme suçu bakımından iyi bir nispet değildir. Bundan başka ayrıca İstanbuldaki adam öldürme fiillerinin memleketin diğer kısımlarına nazaran az olduğunu da ilâve etmelidir. Esasen umumi surette adam öldürme suçlarından dolayı mahkûm olanların memleketimizde ürkütücü nispetler göstermesi, küçüklerden de adam öldürme fiilini ika eyliyenlerin bir hayli geniş miktarda olabileceğini zannettirmektedir. Filhakika 1939 senesinde memleketimizde adam öldürme suçunun muhtelif şekillerinden dolayı mahkûm olanlar yekûnu, mesuliyeti cezaiye çağında bulunan yüz bin şahsa nazaran 32 dir. Bu ise, pek büyük bir nispettir.

Anadolu köy ve kasabalarında, küçükler tarafından ika edilen adam öldürme ve cerh vakalarında, İmralıda yaptığımız müşahedelere nazaran ekseri hallerde bazı şövalresk hislerin âmîl olduğunu zannediyoruz. Birçok hallerde küçük evvelce babasını öldürmüş olanı, yahut baba-siyle kavga etmekte olanı, tarlaya tecavüz edeni, anne veya kızkardeşine sataşan veya tecavüz edeni bir vazife ifa ettiği ve bu şekilde harekete mecbur olduğu düşünce ve kaygusuyla öldürmektedir. Bu küçük katiller suçlarını, neticesini tamamiyle tahmin ve teemmül ederek ve mâruz bulunacakları âkıbeti bilerek fakat kendilerini bu suretle harekete mecbur tutan saiki başa gelmiş tâbiî bir felâket gibi telâkki etmek suretiyle fiillerini işliyorlar. Ve çok korkulurki hapisaneden mahkûmiyet müddetlerini ikmal ile tahliye olunduktan sonra aynı tarzda bir muameleye mâruz kalacak olursalar, aynı fiili tekrar ika eylemekte tereddüt dahi etmiyebileceklerdir. Şu vaziyet bizi memlekette adam öldürme suçlarına karşı mücadelenin diğer suçlarla mücadeleden çok daha güç olacağı neticesine sevk ediyor.

Buna mukabil İstanbul ve Üsküdar hapisanelerinde temas ettiğimiz küçük katiller ahlâki redaat itibariyle çok daha aşağı vaziyettedirler.

3) İstanbulda tetkik eylediğimiz küçük suçlulardan, ahlâk ve âdaba mugayeretten mütevellit suçlar umumi tâbiri altında toplıyabileceğimiz ırza tecavüz, ırza tasaddi, edebe muhalif hareketler gibi fiilleri ika edenlerin adedi de yüksekçedir. Şurası şayanı dikkattirki tesadüf olunan ırza tecavüz ve tasaddi fiilleri ekseriyet itibariyle Homosexualité şeklindedir.

4) Nihayet öyle zannediyorumki İstanbul küçük suçluluğunun en elemaver tezahürlerinden birini de uyuşturucu maddeler, morfin, kokain ve bilhassa eroin ticareti yapmak ve bunları kullanmak (C. K. md. 403, 404) suçları teşkil ediyor. Tetkiklerimiz bu suçların işlenmesinde yani uyuşturucu maddelerin alım ve satımında küçüklerin vasıta olarak kullanıldıklarını gösterdi. Büyük suçlular bu nevi suçların ikaı bakımından küçüklerin dikkati çekmediğini müşahede ederek çocukları bu işlere sevk etmektedirler. Nitekim bu suçtan dolayı hapisanede mahkûm veya mevkuf sıfatiyle bulunan küçükler ekseriya bu suçu ika ederken değil, fakat işlediği başka bir fiilden dolayı karakola götürülerek üstü başı aranırken tesadüfen eroin bulunması suretiyle yakalanmakta ve mahkemeye sevk edilmektedirler. Müşahedelerimiz bu nevi suç tatbikatiyle meşgul halen hapisane dışında bulunan küçükler yekûnunun kabarık olduğu intibasını bizde uyandırmıştır. Bu suçlarla meşgul küçüklerin yaşları da ufak olup 14—16 yaşları arasındadır ve şurası şayanı dikkattirki bun-

lar hilekâr, itiyadi ve profesyonel büyük suçluların bütün vâsıflarını arz etmektedirler.

Tetkik eylediğimiz küçük suçlular arasında mükerrir olanları da bir hayli yüksek nispettedir. Bunlar arasında 16 yaşında dördüncü hırsızlığından dolayı mahkûm olmuş küçüklere tesadüf edilebilmektedir. Hattâ aralarında sekiz defa suç işliyenlere bile tesadüf ettik. Tetkik eylediğimiz suçlu küçüklükler arasında umumi surette tekerrür nispeti % 20 dir.

II

Çocuk suçluluğu umumi olarak çok sayıdaki âmillerin müşterek tesirleri mahsulüdür. Tetkiklerimiz ve yabancı memleketlerde yapılan tetkikler, meselâ Belçika Devlet Enstitülerince toplanan dokümanlar her çocuk suçunun 9—10 bozucu ve kötüleyici âmilin tesiri altında vukua geldiğini tesbite imkân vermektedir. Çocuk suçluluğuna muhtelif etiyo-lojik unsurlar müdahale etmekte ve biribiriyle tedahül eylemektedir.

Çocuk suçluluğunda müessir olan bu muhtelif âmilleri sistematik bir surette tetkik ile tesir derecelerini tesbit eylemek lâzım gelir. Bu âmilleri müellifler maddi - mânevi, fizik - mânevi, haricî - dahilî olmak üzere muhtelif bakımlardan tasnif etmektedirler. Biz bu âmilleri eski klâsik bir tasnife uygun olarak A) ferdî antropolojik âmiller, B) sosyal âmiller, olmak üzere ikiye bölmek suretiyle tetkiki tercih edeceğiz.

A) *Ferdî antropolojik âmiller*: Burada suçluluğun sebep ve menşini teşkil eylemesi bakımından antropolojik ve klâsik mektep arasındaki münakaşalara girişecek değiliz. Kanaatimizce şüphe yok ki hiçbir rejimin islâh edemeyeceği, birtakım irsî ve marazi bozukluklarla doğmuş çocuklar vardır. Fakat esasen bu suretle doğan gayrikabili islâh çocukların çoğu Ceza Kanununa tâbi değildirler ve bundan başka suçlu çocuklar kütlesinin ancak ufak bir kısmını teşkil ederler. Vaktinde harekete geçilecek olursa birçok küçüklüklerin suç yolundan geri çevrilebilmeleri, kurtarılmaları mümkün olabilir. Bizce hakikat şudurki suçlu çocukların büyük bir ekseriyeti ne iyi ve ne de fena olarak doğmaktadır. Pascal'ın tâbiriyle «ne melek, ne hayvan».

Biz tetkiklerimizde küçüklükleri antropolojik, biyolojik, patolojik bakımlardan mütalâa edebilmek imkânını bulamadık. Bununla beraber beyan edelimki, tetkik ettiğimiz şehir ceza evlerinde bulunan küçük mahkûm ve mevkufların dış görünüşleri, morfolojik vaziyet ve hallerinin tavsifi için (acınacak halde) kelimesi azdır. Bunların % 90 nında maddi

ve mânevi bakımdan metrûkiyetin ve gıdasızlığın bütün ârazi görülmektedir. 17—18 yaşında öyle küçük mahkûmlara tesadüf ettikki, bünye vaziyetleri ancak 11—12 yaşındaki bir çocuğun vücut gelişmesi kadardır. Kansızlık ve zafiyet yüzlerinden akıyor; üst ve başlarındaki paçavralarda uzun senelerin kir ve pisliği mevcut, bünyeleri tamamiyle vereme müstait; zayıflıktan kürek kemikleri çıkmış ve arkalarında kanburlar peyda olmuştur. Ve fazla olarak birçokları da baştan aşağı uyuzdur. Bu çocuklardan ekserisinin daha ceza evine girmeden önce de bu halde buldukları muhakkaktır; fakat hapisanedeki gıdasızlık da çocukların bu hallerini teşdit eylemektedir. Filhakika dışardan kendisine yardım edebilecek bir kimsesi bulunmayan küçük mahkûm, - ki büyük bir ekseriyet itibarıyla hal böyledir - hapisane idareleri ancak ekmek ve su verebilmektedirler. Bu suretle cemiyet hayatından ancak sille yemiş olan bu küçük felâketzedelerde umumi hayata karşı sonsuz bir kin uyanmaktadır.

İstidraten şu noktayı da ilâve etmek isterizki bugün için, hiç olmazsa büyük şehirlerde, küçük suçlulara yardım işini teşkilâtlandırmak resmi, hususi hayır cemiyet ve teşekküllerini bu işle alâkalandırmak lâzım gelir. Meselâ bugün İstanbul şehrinde binlerce fakir vatandaşa bedava sıcak yemek veren Kızılay Kurumu nihayet adedi 200 zü geçmiyen bu küçük suçlulara günde bir defa olsun sıcak aş verebilir.

B) Muhtelif anketlerin ve bizim tetkiklerimizin neticeleri çocuk suçluluğunda sosyal âmillerin çok büyük olan tesirini ortaya koymuş bulunmaktadır. Biz bu âmilleri muhit ve terbiye olmak üzere iki büyük kısma ayırarak mütalâaya çalışacağız:

a) *Muhit:*

aa) İkametgâh ve doğum yeri: umumi olarak hemen bütün küçük suçluluk istatistikleri, küçük suçluluğunun büyük şehirlerde, sanayi merkezlerinde ve bilhassa büyük liman şehirlerinde temerküz eylediğini göstermiştir.

Filhakika kır ve ziraat mıntakalarında çocuklar çalışabilecek bir çağa geldikleri tarihten itibaren ebeveynleriyle birlikte ve onların sıkı ve yakın kontrolleri altında mülklerin istismar ve kıymetlendirilmesine beraberce çalışmak suretiyle iştirake başlamaktadırlar. Halbuki şehirlerde çocukların çalışma imkânları daha az olduğu gibi, çalıştıkları takdirde de ana, baba, çocuk ayrı zamanlarda ve ayrı yerlerde çalışmaktadırlar. Bu itibarla Garplı müellifler köylerdeki çocukların daha az suç işlemelerini ebeveyn ve etraflarındakilerin sıkı kontrol ve nezareti al-

tında mütemadi surette iş ve güçle meşgul bulunmalarına atfetmektedirler.

Şehirlerin küçük suçluluğu bakımından ehemmiyetli olan tesirini gösteren noktalardan biri de büyük merkezlerde suç işleyen küçük suçluların bir kısmının orada doğmamış buldukları ve fakat ufak merkezlerden yahut köylerden buralara geldikleridir. Nitekim yaptığımız tetkikat sonunda İstanbul şehrinde suç işleyen küçüklerden % 41 rinin menşe itibariyle bu şehirde doğmamış olduklarını ve sonradan bu şehre gelmiş bulduklarını tesbit ettik. Bu müşahede iki ehemmiyetli noktayı ortaya koymaktadır:

1) Küçük suçluluğunun artmasını icabettiren fenalık bizatihi büyük şehirlerdeki mevcudiyet şartlarından ve çocukların ahlâkını bozucu tesirlerinden ileri gelmektedir.

2) Bu tesirler bilhassa, menşe itibariyle bu şehirlere mensup bulunmayan ve sonradan bu şehirlere gelmiş bulunan aileler üzerinde kendini göstermektedir.

Büyük şehirlerde bir sürü eylence ve sefahat vasıtaları, çocuğu tahrik eden onun hırs ve tamahını körükliyen kolay hayat nümuneleri boldur; buralarda sefahat ve sefalet yanyanadır. İşte taşradan büyük şehre gelen himayesiz çocuk bu koca umman ortasında, onun bütün tehlikelerine karşı müdafaasız, himayesiz ve yalnız kalır. Zaten bu çocuklar bin türlü ifsat vasıtalarına karşı mukavemet edebilmek için lüzumlu olan bir ahlâki terbiye ve fikrî hamule ile de techiz edilmiş değildirler. Nitekim tetkik ettiğimiz küçük suçlulardan % 22 si içki ve sigara, %5 şeroin kulanmakta ve % 90 nı da sigara içmektedir. Bunlardan % 25 kadarı kumar oynamaktadır; bazıları sigara ve kumara hapisanede alışmışlardır.

Malûm olduğu üzere sinemaya devam ediş ve bazı filimlerin seyredilmesinin suç işleme bakımından hususi ve katî bir tesir icra edip etmediği meselesi cezacılar arasında çok münakaşalı olan mevzulardan birini teşkil eder. Meselâ 1930 tarihli çocukların korunması beynelmilel kongresinde de münakaşa olundu ve halen de münakaşalı olarak kalmaktadır. Meselâ anketçilerden Burt ve Healy sinemaya çok ufak kriminojen bir rol izafe ettikleri halde Rouroy buna kuvvetli bir rol atfetmiş bulunmaktadır. Mitchell Şikagoda on bin çocuk üzerinde yapmış bulunduğu ankette suçlu çocukların, diğer gurup çocuklara ve bilhassa mekteplilere nazaran sinema mevzunda daha fazla bir tecrübeye mâlik bulduklarını, suçlu çocukların sinemayı muhitlerinin izdirapaver şe'niyetin-

den kurtulmak hususunda bir kaçış yolu olarak telâkki eylediklerini beyan ediyor.

Bizim İstanbuldaki suçlu çocuklar üzerinde bu bakımdan yaptığımız tetkikler şu neticeleri vermiş bulunmaktadır: Tetkik eylediğimiz 124 suçlu küçükten 28 i hiç sinemaya gitmemiş, 96 sı gitmiştir. Bu 96 çocuktan 39 zu aşkî filimlere, 35 şî cinai filimlere zabıta ve kovboy ve harb filimlerine düşkündürler. 19 u bu hususta bir seçim yapamıyorlar.

Şehirlerdeki çocuk suçluluğunun en mühim sebeplerinden biri olmak üzere çocuk serseriliği ve dilenciliğini zikrelemek lâzımdır: kanaatimizce çocuk serseriliği ve dilenciliği, çocuk suçluluğunun sebep ve saiklerini tâyin mevzuunda en ehemmiyetli bir şekilde ele alınması icabeden bir mevzu teşkil eder. Filhakika bu fiiller çocukları diğer her nevi ağır suçlara sevk etmektedirler. Hiç şüphe yokki, bir müellifin de dediği gibi, çocukta serserilik büyük bir kısmı itibariyle bünyeye bağlıdır; aşağı yukarı her çocuk nefsinde hürriyet ve tecessüs sevkı tabiielerini taşır. Ve işte serserilik bu iki ihtiyacı, sevkı tabiîyi de tatmin etmektedir. Bununla beraber büyük bir ekseriyeti itibariyle halk çocuklarını serseriler haline sokan, tesadüfler, büyük şehirlerdeki yaşama şartları, ihtiyaç ve fakr-ü zarurettir. Çocuğu evine bağliyabilecek olan iki unsurdan biri ebeveynin ona karşı gösterecekleri dikkat ve ihtimam, müşfikane tekayyüt diğeri de evin câzibesidir. Fakat bugünkü iktisadi ve içtimai zaruretler babanın ve işçi ailelerinde ekseriya ananın, sabahın erken saatlerinden akşamın geç vakitlerine kadar evden ayrılmalarını ve çocukla maddi ve mânevi cihetten alâkalanamamalarını mucip olmaktadır. Ev de ekseriya ana ve baba ve çocukların beraber oturup yatıp kalktıkları bir tek odadan ibarettir. Tetkik ettiğimiz suçlu çocuklardan % 52 sinin, eğer varsa, ana baba ve kardeşleriyle hep bir arada bir tek odada oturup yatıp kalktıklarını tesbit etmiş bulunuyoruz. İşte bu suretle ebeveyn lâkayit ve yuva kederli ve soğuk olunca küçük metrûk sokağı eve nazaran daha misafirperver, çekici bulmakta, oraya sığınmakta, ve oradan zevk alarak ekseriya artık daimî olmak üzere bozulmakta ve ömrünün sonuna kadar sokakta kalmaktadır.

Bu mevzuda serserilik ve dilenciliği birbirinden ayırmamak lâzım gelir: serseri ve dilenci birbirinin mütemmimidirler ve ekseriya serseri aynı zamanda dilencidir. Serseri çocuk ihtiyacı olan şeyleri temin için, bu şeyleri kuvvet ve hile ile almaya başlayıncaya kadar avuç açar. Bununla beraber her dilenci zaruri olarak serseri değildir. İşte bu iki fiil dilencilik ve serserilik çocukları hırsızlığa ve yavaş yavaş bunlarda mevcut ahlâkı

tahrip suretiyle çok daha ağır suç ve fiillere erkek çocukları mutavassıtlık ve uyuşturucu maddeler (eroïn ve kokain) ticaretinde vasıta olmaya, homosexualité'ye, genç kızları ise fuhşa sevk etmektedir. Bir cezacının dediği gibi serserilik ve dilencilik çocuk suçluluğunda âdeta bir entichambre olmak rolünü ifa ediyor; çocuklar ağır suç ve fiillere bu kapıdan geçerek giriyorlar. Bizdeki tatbikatta, Ceza Kanunumuzun dilenciligi meneden 544 ve 545 inci maddeleri metrukiyete düçar olmuş gibi gözükmektedir.

bb) Şehir hayatının coğrafi ve psikolojik şartları, suçluluk mıntakaları: Şikagoda ve diğer büyük Amerikan şehirlerinde yapılmış bulunan tetkik ve araştırmalar bu şehirlerde, suçluluk mıntakalarının mevcudiyetini açığa vurmuş bulunmaktadır. Bu mıntakalarda, âdeta sarî bir hastalık halinde olduğu gibi suç işleme sirayet halinde bulunmakta ve yüksek bir suçluluk seviyesine tesadüf edilmektedir. Çocuk suçluluğu da bilhassa bu mıntakalarda kesif oluyor. Filhakika küçük suçlular iş ve sanayi merkezlerine komşu mahallelerde ikamet etmektedirler. Bu mahallelerde kültürel şartlarda bir tecanüs ve devamlılık yoktur; bu itibarla bu mıntakalarda bir efkârı umumiye ve içtimai tesanüde tesadüf edilmez. Amerikada yapılmış olan tetkikler, suçluluk mıntakalarında ikamet eden halkın etnik teşekkülü 20 senedenberi tamamen değişmiş bulunduğu halde, burada tesadüf edilen yüksek suçluluk nispetinin sabit kaldığını ortaya koymuş bulunmaktadır. Görülüyorki bu mahallelerde suçluluk âdeta binalara ve sokaklara sinmiştir. Avrupada ve memleketimizin büyük şehirlerinde henüz bu bakımdan sosyolojik tetkikler yapılmış değildir.

b) Terbiye:

aa) Ailevi terbiye ve aile vaziyeti: bugün çocuk suçluluğunun umumi sebep ve âmilleri araştırılırken akla gelen ilk düşünce derhal aileyi itham eylemektir.

Bizim yaptığımız anket neticelerine göre de, 124 küçük suçludan 22 sinin ana ve babalarının mevcut olmadığı, 16 sinin yalnız anadan öksüz ve 32 sinin babadan yetim olduğu anlaşılmıştır. Demek oluyorki, tetkik eylediğimiz küçük suçlulardan yalnız % 43 ünün ana ve babaları mevcut bulunmaktadır. Bunlardan da 5 sinin ana ve babası boşanmış ve biri boşanmamış bulunmakla beraber ayrı yaşamaktadır. Şu hale göre tetkik olunan suçlu çocuklardan % 17 si ailesiz, ve % 40 ı ise yarım diyebileceğimiz ailelere mensupturlar.

Bilhassa avrupada, serbest birleşmeler mahsulü nesebi gayri sahih küçüklerin de büyük ekseriyeti itibariyle suç işlemelerinin sebebini muntazam bir aileye mensup bulunmayışlarına ve bundan dolayı hayatlarının her safhasında karşılaşmak vaziyetine düşecekleri zorluk ve güçlüklerin onları birçok hallerde suç işlemek yoluyla hayatlarını temin ve idame etmek zaruretine düşüreceği mülâhazasına atfeylemek lâzımdır.

Ailesizlik yahut yarım bir aileye mensubiyet, aile ocağındaki bozukluklar erkek çocuklara nazaran kız çocukları üzerinde kendini daha kuvvetle hissettirmekte ebeveynlerden birisinin yahut her ikisinin ademi mevcudiyeti bunları suç yoluna ve bilhassa fuhuşa sevk hususunda kuvvetle müessir olmaktadır.

Çocuğun tam bir aileye mensup bulunduğu ahvalde de, ebeveynin çocuğu terbiye mefhumunu bilmemeleri yahut yanlış anlamaları yahut iktisadi zaruretler dolayısıyla çocukla meşgul olacak vaziyette bulunmamları çocuk suçluluğunun üstün olan âmilllerinden birini teşkil eylemektedir. Kötü hattı hareketleriyle terbiye etmekle mükellef buldukları çocukları tehlikeye sokan ana babalar da vardır: tetkik eylediğimiz suçlu çocuklardan 26 sinin ana veya babasının içkiye müptelâ, birinin esrarkeş ve birinin de her türlü fenalığı icra eylemekte bulunduğunu tesbit ettik. Tetkik eylediğimiz suçlu çocuklardan % 55 şinin ana babaları ümmidir. Suçlu çocukların ana babaları seyyar satıcı, hademe, gündelikçi, fabrika ameleesi, hizmetçi, ekseriya hammal, bahçivan ve rençperdir. Ender olarak dükkân sahibi ve tüccar olanlarına da tesadüf ediliyor. Aşağı yukarı babası memur olan suçlu çocuğuna tesadüf edemedik. Ana babanın çocuklarına maddi ve mânevi bakımdan ihtimamlarda bulunmamaları muhtelif şekil ve suretlerde tezahür etmektedir: Tetkik eylediğimiz suçlu çocuklardan % 90 nının ebeveyni küfürbazdır. Ve çocuğun kusurlarını dayakla karşılamaktadırlar. Bu çocuklardan 7 si ana ve babaları tarafından evden kovulmuşlardır. 18 suçlu çocuğun ana ve babaları ise bunlara karşı tamamen lâkayittirler. Buna mukabil 17 si çocuğuna en büyük bir huşunetle muamele etmektedirler.

Tetkiklerimize nazaran ana babası yahut yalnız ana veya yalnız babası bulunan 102 suçlu çocuktan % 50 sinin ailevi iktisadi durumları çok kötüdür. Ailesi olan çocuklardan % 69 unun, ailelerinin geçinebilmesi için çalışmaları icabetmektedir. Çalışan suçlu çocuklardan kazandıklarının ekseriya hepsini veya mühim bir kısmını ebeveynlerinin, çocukların ellerinden aldıklarını tesbit etmiş bulunuyoruz. Bu tetkiklerimiz sırasında yaptığımız müşahedelerle bizde, İstanbulda iktisadi bakımdan aşağı tabakaya mensup ailelerde çocuk sayının istismar edildiği in-

tibai hâsıl oldu. Bu bakımdan, Medeni Kanunumuzdaki, çocukların ana ve babalarına karşı himayelerine mütaalik hükümlerin daha esaslı bir surette tatbiki lâzım geldiği kanaatindeyiz.

Görülüyorki, ailenin kifayetsizliği çocuk suçluluğunun en mühim sebebini teşkil etmektedir.

İşte bilhassa harbi umumiye mütaakıp aile müessesesindeki bu bozulma ve gevşemeler ve bunun çocuk suçluluğunda olduğu kadar bütün diğer sahalardaki muhtemel mühlik tesirâtı, harbi umumiden sonraki devrenin ceza hukukuna ait esaslı hususiyetlerden birini teşkil eden, ceza hukukunun aile müessesesine müdahalesi ve eşlerin birbirlerine ve çocuklarına karşı aile hukukundan münbais mükellefiyetlerinin tecrim edilmesini mucip olmuştur. Filhakika, malûm olduğu üzere, eskiden aile efradının birbirine karşı yardım ve müzaheret mükellefiyetlerinin tesbiti sadece medeni hukuka ait ve medeni hukukun müeyyideleriyle teminat altına alınmış bulunuyordu. Bugün, izah eylediğimiz veçhile bilhassa büyük işçi merkezlerinde nüfusu çok şehirlerde baba ve anaları tarafından terk olundukları için maddi ve mânevi sefalet içine düşerek fuhşa atılan, serseri ve suçlu olan çocuklar adedinin artması artık bu mükellefiyetlerin icrası için sadece medeni hukuktan medet umulmıyarak bunların ademi icrasının bir suç haline sokulmasını icabettirmiştir. Bu suça ailenin terki (abandonx de famille) adı verilmekte ve halen bazı Ceza Kanunlarına da girmiş bulunmaktadır.

bb) Tahsil ve meslekî terbiye: Ahlâki terbiyenin yardımcısı ve fikrî terbiyenin başlıca vasıtası mekteptir. Suçlu çocukların mühim bir kısmı, - yukarda söylediğimiz veçhile - cahil ve fakir ailelere mensup bulduklarından hiç mektebe gitmemiş oldukları gibi okuma ve yazma da bilmemektedirler. Tetkik eylediğimiz küçük suçlulardan % 36 sı okuma ve yazma bilmemektedirler. İlk mektep mezunlarının adedi ise çok azdır; küçük suçlulardan ancak % 25 şî ilk mektep mezunu, % 6 sı orta mektep mezunudur. Bizim bu anketi İstanbulda yaptığımız nazarı itibare alınacak olursa, memleketin diğer kısımlarındaki suçlu çocukların çok daha büyük nispetler içinde olmak üzere okuma yazma bilmedikleri ve mektep mezunu olmadıkları tahmin olunabilir.

Mektep küçük suçluluğuna, bir kere çocuğa temin eylediği maddi iştigalât dolayısıyla tesir eder; filhakika mektebe muntazaman devam ediş halde ve istikbalde çocuk serseriliğinin önüne geçen mühim sebeplerden birini teşkil eder. Bunun en bâriz işaretlerinden biri talebe küçük suçluların ekseriya mektep kaçakları olmasıdır.

Bununla beraber mektep çocukta yeni ufuklar açmakta, onda yeni ihtiyaçlar doğurmaktadır. Okuma ve yazma öğrenen küçükler gazete ve mecmualarda bilhassa katil ve yaralama vakalarını, ahlâkı bozucu ve ifsat edici yazıları okumak hususunda bir meyil ve istidat arz etmektedirler. Bizim tetkik eylediğimiz okuma ve yazma bilen 79 küçük suçludan 27 si hiç roman ve hikâye okumamışlardır. Geri kalan suçlu çocukların okumasından bilhassa hoşlandıkları roman ve hikâyeler aşkı olanlardır. Bundan sonra cinayet ve zabita vakalarını hikâye eden roman ve hikâyeler geliyor. Bizdeki küçüklerin bilhassa aşkı roman ve hikâyelere düşkün olmaları öyle zannediyoruz ki daha üç dört yaşından itibaren ana, baba ve ninelerinden mütemadiyen peri padişahının oğlunun filânca köylü kızına âşık olması gibi, tarifini işiterek kızı görmeden âşık olup peşinden dağlar ve yollara düşen delikanlıların hikâyeleri gibi masalları dinlemiş olmaları ve bülûğ çağının erken gelmesi olduğunu zannediyoruz.

Meslekî terbiye: çocuk suçluluğunun başta gelen sebeplerinden bir diğeri de, daha küçüklüklerinden itibaren çocukların bir el sanatı öğrenmemeleri ve muntazam bir iş takibi suretiyle yaşamamalarıdır. Fransada küçüklerin gittikçe daha fazla suç işlemelerinin sebeplerinden biri olmak üzere çıraklık müessesesinin ortadan kalkmış olduğu ileri sürülmüştür. Filhakika iktisadi hayattaki tekâmül yavaş yavaş küçük sanayii, el sanayisini kaldırmaya başlayınca bununla beraber çıraklık müessesesi de ortadan kalkmaya başlamıştır. Eskiden lonca ve korporasyonlar teşkilâtı mevcut bulunduğu devirlerde çocuk öğrenmesi arzu edilen sanata muayyen merasim içinde girer ve sıkı bir disiplin ve kontrole tâbi olan bu sanatlarda ahlâki ve dinî terbiye alarak yetişirdi. Fakat büyük sanayiın zuhuriyle ve diğer içtimai ve iktisadi sebeplerle küçük sanayi ve bunun teşkilâtı ortadan kalkmaya başlayınca, çocuk, meslekî terbiye alamaz hale gelmeye başlamıştır. İlk mektebi bitiren veya her hangi bir sebeple bu mektebi bırakan çocuk muayyen bir meslekî öğrenmek imkânlarının ortada mevcut bulunmadığını görmektedir. Esasen birçok hallerde çocuğa ve onun istikbaline ilgi duymıyan ebeveyn çocuklarının saylerini derhal istimar için, bunların çabuk para kazanır hale gelmelerini istemekte ve onları kahveci çıraklığı, gazete satıcılığı, asansörcülük, hademelik gibi işlere sevk etmektedir.

Bu gibi işler hiçbir hususi bilgiyi icabettirmez ve icrası ekseriya yalan ve hileye sapılmasını lüzumlu kılar. Bu gibi işlerde çalışan zavallı küçükler etraflarında sokağın sonsuz bozucu tesirlerine tesadüf ederler ve esasen almış buldukları ahlâki terbiye de bütün bunlara karşı onla-

rı kâfi bir surette techiz eylemediği için tesadüfe ve kötü misallere işleri oluruna bırakır ve mahvolur giderler.

Bizim yaptığımız tetkikler de suçlu küçüklerden % 25 şinin işsiz güçsüz, % 47 sinin gazete müvezziliği ve saire gibi muayyen bir ihtisası icabettirmiyen işlerle meşgul bulduklarını göstermiştir.

III

Nihayet vaz'eylemiş bulunduğumuz üçüncü suale de (çocuk suçluluğunun işlenmesi bakımından hususiyetleri) bir cevap vermeye çalışarak konferansımıza son verelim.

Çocuk suçluluğunun işlenişi bakımından en şayanı dikkat hususiyeti, suçların müştereken ika edilmekte olmasıdır. Bizim tetkik etmiş bulunduğumuz suçlu çocuklardan % 38 zi suçlarını iştirak halinde işlemiş bulunmaktadırlar. Fakat bu iştirak şekilleri Fransızların Compagnonage dedikleri arkadaşla beraber suç işleme şeklidir. Yoksa bilhassa siyasi bakımdan kriz içinde buldukları senelerde Almanya ve Rusyada tesadüf edildiği veçhile organize suçlu çocuk çetelerine tesadüf edilmemiştir. 1928 senesinde Şikago çocuk mahkemesine sevk edilmiş bulunan 1886 mükerrir ve ilk defa suç işlemiş küçükten % 47 sinin ilk suçlarını arkadaşla beraber işlemiş buldukları, % 19 zunun ise asla yalnız suç işlemedikleri tesbit olunmuştur.

Bu konferansın sonunda çocuk suçluluğunu önleme çarelerinden ve bilhassa bu hususta idarecilerimize düşen vazifelerden ve yapılması lâzım gelen şeylerden bahsedecek değiliz. Biz bu konferansta çocuk suçluluğu meselesini sadece umumi inkişafı içinde sebepleriyle kriminolojik zaviyeden mütalâa eylemek istedik. Öyle zannediyoruzki, memleketimizin millî ve mahallî hususiyet ve ihtiyaçlarına tam bir surete tetabuk edebilecek bir ceza hukuku ,ancak bu nevi tetkiklerin memleketimizde bol bol yapılması ve bu suretle fertler arasında vukua gelen ihtilâf münasebetlerinin bütün hususiyetleriyle tanınması halinde meydana gelebilecektir.

Bu bakımdan memleketimizin en ücra köşelerine kadar dağılmış bulunan idare âmirlerimize düşen vazifeler vardır: Mektebinizi bitirir bitirmez memleketteki idare mesuliyetinden bir kısmını sırtına alacak olan sizler göreceğiniz ve memleketimiz suçluluğuna mütealîk olmak üzere tesadüf edeceğiniz hususiyetleri birer, ikişer sahifelik yazıcıklar halinde neşretmeyi âdet edinirseniz, memleket hukukuna olduğu kadar teessüs etmesi lâzım gelen kriminoloji ilmine de en büyük hizmeti yapmış bulunursunuz. Bu suretlerle sizler tarafından toplanacak belgeler ilim adamlarımız, cezacılarımız için en kıymetli istifade vasıtaları olacaktır.